

STAP 1

Ik merk dat de leerling opstandig gedrag vertoont.

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat het gedrag van de leerling opstandig is? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling opstandig verdrag vertoont?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: het gedrag van mijn leerling is oké? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier de concrete en behapbare stappen die je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu is het gedrag van deze leerling oké." Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

STAP 3

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling.
- Wanneer lijkt de leerling wel gedrag te vertonen dat oké is? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis?) Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om gedrag te vertonen dat oké is?
- Hoe komt het dat het dan wel om zich correct te gedragen?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- de leerling vaardigheden aanleert om zichzelf te beheersen
- gewenst gedrag beloont en ongewenst gedrag consequent corrigeert
- méér inzicht geeft in gedrag (**ABC-SCHEMA**)
- duidelijk en direct aangeeft welk gedrag onacceptabel is, maar vooral aangeeft welk gedrag hij wel wil zien
- neutraal-vriendelijk, voorspelbaar en consequent reageert
- een plan opstelt samen met de leerling
- humor bewust kan inzetten om de spanning te verlagen.
- oog heeft voor de interesses van de leerling (en soms dan minder aandacht besteedt aan schoolse zaken)
- duidelijk benoemt welk gedrag hij/zij wil zien, zonder in discussie te gaan
- gewenst gedrag aanleert (eerst in modeling en theorie, daarna in rollenspel en pas daarna in dagelijkse sociale situatie)
- helpt met reflecteren op sociale situaties
- helpt bij het opstellen en evalueren van realistische doelen en verwachtingen
- helpt reflecteren op kleine successen en lange termijn doelen
- helpt agressie te herkennen en gedragsalternatieven aangeeft (bv. stopregels en time-out om escalatie te voorkomen ...)
- de lesstof laat aansluiten bij de belevingswereld van de leerling
- regelmatig de gestelde doelen evalueert en die het einddoel in beeld houdt (bv. via het opstellen van een **GEDRAGSCONTRACT** en/of het gebruik van de **CICO-METHODE**)
- zegt wat hij/zij doet en doet wat hij/zij zegt
- ...

Instructie die

- kort, duidelijk en direct is
- uitdagend, prikkelend en afwisselend is
- samenwerken op een gestructureerde manier bevordert
- ...

Een leeromgeving

- waar ruimte is voor een time-outmoment
- waarin regels positief geformuleerd zijn
- waarin duidelijke regels, grenzen en afspraken gelden, waar consequent mee om wordt gegaan
- waarbij afspraken en regels door de hele school heen en voor iedereen gelden (duidelijk veiligheidsbeleid)
- die haalbare en uitdagende eisen stelt
- die prikkelarm is (concreter: opgeruimd, niet teveel prikkels visueel/auditief)
- waar de leerling iedere dag met een schone lei kan beginnen
- waar duidelijke grenzen gesteld worden aan fysieke en verbale agressie
- waarin veel ruimte is voor positieve feedback
- waarin alle situaties worden voor-gestructureerd
- ...

Leeractiviteiten

- waarbij het doel en de te nemen stappen duidelijk en overzichtelijk beschreven staan (bij voorkeur ook visueel ondersteund)
- die afgestemd zijn op het niveau van de leerling en opbouwend zijn, zodat er voldoende succeservaringen opgedaan worden
- waarin positief gedrag beloond wordt
- die afwisselend zijn
- waarbij de leerling kan kiezen (bied daarbij maximaal twee alternatieven)
- die samenwerking stimuleren (**COÖPERATIEVE WERKVORMEN**)
- ...

Oprachten of taken

- die overzichtelijk zijn en één voor één worden aangeboden
- die adequaat samenspel, samenwerken en sociaal vaardig gedrag stimuleren
- waarmee op korte termijn/snel succeservaringen kunnen worden opgedaan
- die overzichtelijk en visueel ondersteunend zijn
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- model kunnen staan voor adequaat (sociaal) gedrag
- de leerling uitnodigt deel te nemen aan positieve groepsactiviteiten
- elkaar met rust kunnen laten tijdens het werken
- die bereid zijn elkaar te helpen
- die het goede voorbeeld geven, neutraal reageren en elkaar accepteren
- de leerling niet afwijzen, maar positief betrekken
- ...

Feedback die

- gedrag concreet benoemt, maar niet de persoon beoordeelt of veroordeelt
- helpt het inzicht in sociale situaties te vergroten
- die tijdig gegeven wordt en positief/zakelijk is
- positief is, direct op het gedrag volgt en gewenst gedrag stimuleert
- succeservaringen en inzet toeschrijft aan de leerlingen zelf
- ...

Ouders die

- hun kind laten weten dat ze het beleid op school ondersteunen
- inzicht hebben in de sociale contacten van hun kind en positieve contacten stimuleren
- zorgen dat de leerling op tijd naar bed is gegaan en 's ochtend gegeten heeft
- zelf het goede voorbeeld geven: voorspelbaar zijn en duidelijke regels hanteren
- goed samenwerken met school (goede communicatie tussen ouders en de leerkracht)
- van hun kind verwachten zich conform afspraken op school te gedragen en zelf ook duidelijke regels en afspraken consequent hanteren
- ...

School

- waarbij afspraken en regels door de hele school heen en voor iedereen gelden (duidelijk reactiebeleid)

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

Een leerkracht die

- Zorg voor voldoende afwisseling tussen inspanning en ontspanning tijdens de les om het opladen van boosheid bij de leerling te voorkomen.
- Vraag op tijd wat er dwarszit (het liefst buiten de groep). Bij de meeste leerlingen kun je zien dat er een boze bui zit aan te komen. Probeer triggers te voorzien. (**ABC-SCHEMA (21)**, TIP: ZIE **TECHNIEK 36, DREMPELEN (19)**)
- Spreek een plek af waar de leerling mag afkoelen en tot rust kan komen (kan ook preventief als hij een boze bui voelt aankomen), maak afspraken over het gebruik van deze plek (hoe lang, wanneer mag hij er gebruik van maken, hoe komt hij terug naar de klas).
- Bespreek met de leerling hoe hij een boze bui kan voelen aankomen (**GEVOELSTHERMOMETER** bv.) en wat hij dan kan doen (rustig ademen, een stap naar achteren, boosheid verwoorden, een zandloper omdraaien, uit de situatie stappen, naar leraar toe stappen, aan iets leuks denken). Schrijf de stappen op een mooi kaartje.
- Geef duidelijk aan welk gedrag je graag wilt zien en wat niet, stel grenzen, beloon direct en corrigeer op zichtbaar gedrag (negeren indien mogelijk). Wees hier consequent in, hanteer een beloningssysteem.
- Bespreek (teken of schrijf op in een schema) een boze bui na (wat ging eraan vooraf, welk gedrag liet de leerling zien en wat was het gevolg van zijn gedrag, wat kan hij de volgende keer anders doen). Richt je vooral op het voorkomen van de boze bui.
- Blijf kalm en probeer zonder emotie te communiceren. Probeer een relatie op te bouwen en blijf de leerling positief benaderen (voor inspiratie, zie **M-FACTOR (22)**)
- Maak samen met de leerling haalbare gedragsregels en –afspraken. Vraag de leerling om een 'akkoord', dan kun je de leerling daarna aansprakelijk stellen. Na een "OK" (of handtekening) verwacht je namelijk dat de leerling zich aan de afspraak houdt, het is er immers medeverantwoordelijk voor ('afpraak is afspraak').
- Ga consequent om met de afspraken en regels; hanteer ze consistent ("nee = nee"). Negeer ongewenst gedrag niet, reageer er altijd direct op ('lik op stuk beleid'). Ga niet in discussie!
- Stel duidelijke grenzen ('tot hier en niet verder'), zeker als het gedrag van de leerling andere leerlingen benadeelt. Stel je zakelijk neutraal op (niet emotioneel of boos). Gebruik humor.
- Vraag de leerling welke oplossingen het zelf ziet. Vraag het ook aan welke afspraken het zich WEL wil en kan houden.
- Probeer met een beloningssysteem - dat je samen met de leerling opstelt - het gewenste gedrag (bijvoorbeeld "als de leerkracht zegt dat het tijd is om op te houden, dan doe ik dat") te bevorderen.
- Geef vooral aan welk gedrag je WEL wilt zien, formuleer doelgedrag positief door aan te geven wat de leerling moet doen of zeggen (i.p.v. wat het niet moet doen of zeggen).
- Formuleer samen het doelgedrag, dit moet haalbaar gedrag zijn, zodat het systeem begint met een hoge kans op succes c.q. beloning. Dan is het motiverend voor leerkracht en leerling.
- Benoem direct – ter plekke - concreet welk gedrag gewenst is en welk gedrag ongewenst.
- Reageer meteen positief op gewenst gedrag ("goed gedaan hoe je nu meteen opstaat en je werk weg legt") en neutraal op ongewenst gedrag ("het opvolgen van de opdracht is niet gelukt, volgende keer beter").
- Laat de leerling de afspraken zelf opschrijven en noteren wanneer het goed/fout ging.
- Help de leerling bij het oplossen van problemen door verschillende mogelijke reacties – met hun gevolgen – met de leerling te bespreken ("wat zou je kunnen doen/zeggen?" en "wat zou er dan gebeuren?").
- Leer de leerling ervaren wat de gevolgen kunnen zijn van zijn gedrag wanneer hij/zij express materiële schade aanricht. (bv. door schade te moeten vergoeden ...)
- Betrek de ouders bij de afspraken en regels.
- Zie ook **KUUKWIJZER GEWENSTE AANPAK (20)** (algemene richtlijnen voor de aanpak van oppositioneel – opstandige kinderen).
- ...

